

Carlos Flores Marini (1937-2015) i la passió pels monuments

Raquel Lacuesta

Acadèmica de número. rlacuestacontreras@gmail.com

Excel·lentíssim Senyor President, Il·lustríssims Acadèmics, senyores i senyors,

No estic acostumada a escriure notes necrològiques. No és grat haver de recordar algú, perquè el present ja no hi és; ja no podem parlar amb els que glosem, no podem emmirallar-nos-hi, ni oferir-hi un somriure de benvinguda. Abans, però, de recordar Carlos Flores Marini, hi haig de fer un parèntesi per dedicar unes paraules al bon amic Leopoldo Gil Nebot, el nostre il·lustre secretari general d'honor, però, sobretot, l'arquitecte, que ens va deixar sobtadament el dia 3 de gener d'aquest recent inaugurat any 2016 als seus 94 anys. Sempre educat, afable, somrient, ple d'energia física i intel·lectual. Gairebé el puc considerar un "protector" meu en aquesta Acadèmia. La tristesa em va envair quan el seu fill, Leopoldo Gil Cornet, acadèmic corresponent, em va telefonar poques hores després de la mort del pare, que no en feia ni vint que encara estava tallant llenya a la seva finca de Can Catà (Cerdanyola del Vallès, Barcelona). El meu record més entranyable per a qui fou un membre activíssim d'aquesta Acadèmia.

Tanquem el parèntesi per parlar, ara sí, del també arquitecte Carlos Flores Marini, que morí fa tot just un any, el 12 de gener de 2015 a Mèxic. Un personatge que estava involucrat de ple en la salvaguarda i conservació del patrimoni urbà i arquitectònic. Havia nascut a Mèxic D.F. l'any 1937 i era acadèmic corresponent per Mèxic de la nostra Reial Acadèmia Catalana de Belles Arts de Sant Jordi des del 21 de desembre de 1977. En la seva ciutat natal va estudiar la carrera d'Arquitectura, on es graduà l'any 1956 en la Universitat Nacional Autònoma de Mèxic. S'especialitzà en restauració monumental en la Universitat de Roma, i ben aviat començà a treballar en projectes d'edificis mexicans i de revitalització de centres històrics de nombrosos països de l'Amèrica llatina, com ara els de San Salvador de Bahía, a Brasil; Cartagena de Indias, a Colòmbia, el casco antiguo y Portobelo, a Panamà; i Antigua, a Guatemala, per posar-ne uns exemples.

Els organismes i institucions dels quals fou membre actiu són innumbrables, tant mexicans com internacionals, com també fou prolíxa la seva participació en congressos d'arquitectes. La seva trajectòria en el terreny de la defensa i conservació del patrimoni és ben coneguda, a més de destacar en el camp de l'arqueologia i la història, i en la docència. Dins de l'Instituto Nacional de Antropología e Historia de Mèxic exercí el càrrec de director de Monuments Colonials entre 1962 i 1966, i més tard, entre 1975 i 1980, en fou membre del Consell de Monuments.

Potser el salt cap a la internacionalització de la seva tasca professional tingué lloc des del II Congrés Internacional d'Arquitectes i Tècnics de Monuments Històrics, celebrat el 1964 a Venècia, on va sorgir un dels documents més importants en la història de la restauració monumental, la Carta Internacional per a la Conservació i Restauració de Monuments i Llocs, més coneguda com a Carta de Venècia. En Flores Marini actuà com a membre del Comitè de Redacció en representació de Mèxic i en fou un dels signants. Aquesta *Carta* recollí els principis fonamentals que havien de regir la protecció i la intervenció en el patrimoni monumental, basats en la valoració de l'obra d'art, tant en els seus aspectes formals com en els històrics, testimonials i significatius, i que han servit de guia

als especialistes en la matèria d'arreu del món al llarg de més de mig segle.

La Carta de Venècia degué inspirar a Carlos Flores i els seus col·legues per prendre la iniciativa de crear un altre document que fou d'importància cabdal en la protecció dels monuments americans. Es tracta del que es coneix com a *Normas de Quito* (Ecuador), redactades en la reunió celebrada el 1967 en aquella ciutat ja sota el paraigua d'ICOMOS (organització Internacional no governamental fundada el 1965), on Flores Marini va tenir un paper destacat. Aquestes *Normas* se sintetitzen en l'*Informe Final de la reunión sobre Conservación y Utilización de Monumentos y Lugares de Interés Histórico y Artístico*, que suposà un pas endavant envers la conscienciació i la defensa del patrimoni monumental dels països iberoamericans, i la necessitat de la seva valoració i protecció per part dels governs respectius. El punt 4 del capítol III d'aquell informe, titulat "El patrimonio monumental y el momento americano", reflectia la por i la indefensió davant la possible pèrdua de tants i tants elements del passat, que encara mancaven d'una declaració monumental. Transcriu aquí aquell text, que tan bé presagiava el futur i que tan actual em sembla encara:

Todo proceso de acelerado desarrollo trae consigo la multiplicación de obras de infraestructura y la ocupación de extensas áreas por instalaciones Industriales y construcciones inmobiliarias que alteran y aun deforman por completo el paisaje, borrando las huellas y expresiones del pasado, testimonios de una tradición histórica de inestimable valor.

També vull afegir-hi una de les mesures legals que proposava aquest Informe de 1967, i que al nostre país no es van començar a aplicar sinó a l'inici de la democràcia:

Precisa revisar las regulaciones locales que rigen en materia de publicidad, con objeto de controlar toda forma publicitaria que tienda a alterar las características ambientales de las zonas urbanas de interés histórico.

ICOMOS fou la plataforma principal des d'on Carlos Flores Marini desenvolupà el seu pensament i els seus projectes, primer a nivell nacional (en fou membre d'ICOMOS mexicà a partir del 1965), i més endavant a nivell internacional, tot participant activament en els esdeveniments que fins a la seva mort celebrà aquella organització per tota la geografia del planeta. Aquesta tasca ininterrompuda li fou reconeguda per la UNESCO el 2011, que el nomenà membre d'honor d'ICOMOS Internacional. I un mes abans de morir, el 14 de desembre de 2014, també rebé la Medalla Federico Sescosse, atorgada pel Comité Nacional Mexicà d'ICOMOS, pel seu incansable activisme professional i cultural.

És evident que Carlos Flores Marini fou un lluitador tenaç, intuïtiu i precursor en el seu camp, amb les idees clares i amb un amor per l'urbanisme, la història, l'art, els costums i les expressions i els sentiments dels pobles del seu continent, que de ben segur que li han estat agraïts.

20 de gener de 2016